

Tisková zpráva 4 nevládních organizací

Praha, 13. října 2014

Masová manipulace u voleb potvrzena

Nevládní organizace Oživení, Nadační fond proti korupci, Transparency International a Naši politici přicházejí se závažnými informacemi prokazující manipulaci u letošních voleb. Základní stavební kámen demokracie – svobodná volba - byla narušena a z kupčení se stal výhodný byznys. Manipulace probíhaly především v Severních Čechách a na Severní Moravě. Ve všech těchto oblastech jsme měli své zástupce a intenzivně jsme dění monitorovali. Navrhujeme i konkrétní legislativní opatření, která by toto nezákonné jednání měla znemožnit.

V Kadani a Bílině se pohybovali zástupci sdružení Naši politici, Transparency International a Oživení. V Bílině jejich analytici dlouhodobě shromažďovali operativní poznatky o přípravě korupční sítě. Figuranti úspěšně zdokumentovali prostřednictvím skrytého nahrávacího zařízení průběh korupce od její organizace, svozu voličů až po samotné vyplácení úplatků. Byly zajištěny i další stopy, mimo jiné i volební lístky s vyplněnou konkrétní stranou, facebooková komunikace s nabídkou korupce či záznam nestandardní registrace nových voličů.

„Disponujeme přímými důkazy trestné činnosti jednoho z aktérů volebních manipulací. Je zřejmé, že v síti nefungoval sám, ani nestál na její špičce. Bude na orgánech činných v trestním řízení, zda dokážou ukázat na osobu, stojící v pozadí této korupce. Veškeré naše poznatky a součinnost jim samozřejmě poskytneme,“ konstatuje Michal Voda, analytik sdružení Naši politici.

V Kadani se nakupování hlasů podařilo potvrdit z několika zdrojů (zprostředkovatelé nákupů, svědci vyplácení odměn, známí a příbuzní podplacených občanů). Voliči byli svázeni k urnám z části obce Prunéřov taxislužbou vybavenou „prezenční listinou“ a inkasovali odměnu. Scénář byl potvrzen místními obyvateli i řidičem jednoho z vozů taxi. Volební manipulaci dokresluje i až o 70 % zvýšená volební účast v exponovaných volebních okrscích.

„V rámci monitoringu jsme dokázali kontaktovat člověka, který byl zprostředkovatelem nákupů i tento rok a nakupování potvrdil, avšak podle něj již nebylo možné v den voleb hlasy koupit,“ říká Milan Eibl, analytik Transparency International.

V Českém Těšíně monitorovali volby zástupci Nadačního fondu proti korupci spolu s Oživením. Kupčení s hlasy zde probíhalo ve prospěch ČSSD či SOS Český Těšín. Toto jednání dokazovala celá řada důkazů a svědectví, mezi jinými i komunikace na sociálních sítích s nabídkami odměny za voličský hlas nebo svědectví o žádosti účastnit se nakupování hlasů, nabídky 500 Kč za voličský hlas atd. *„Pro nákupčí voličských hlasů byl zvlášť podstatný seznam voličů, kteří již minule byli ochotni prodat svůj hlas. Tito voliči byli kontaktováni často již přímo nákupčími,“* uvádí Janusz Konieczny, analytik Nadačního fondu.

Máme zcela konkrétní svědectví o organizování nákupu hlasů pro ČSSD v baru na sídlišti Svibice. Dle výpovědi svědkyně mělo jít o 500 korun za hlas pro 100-150 lidí. *„Celkově mělo být na úplatky vyčleněno 100 000 korun. Svědkyně tvrdila, že byla osobně u toho, když se peníze předávaly. Proto jsme případ předali policii,“* komentuje situaci Lukáš Landa z Oživení.

Kromě Českého Těšína mapovalo Oživení situaci ještě v Horním Jiřetíně, Ústí nad Labem a v Opavě. Horní Jiřetín je oblast, která byla sledována kvůli možnému účelovému navyšování počtu obyvatel.

Dle zjištění bylo totiž do obce těsně před minulými komunálními volbami přihlášeno k trvalému pobytu několik desítek lidí, přičemž mnoho z nich se ihned po volbách zase odstěhovalo. „*Máme zaznamenanu informaci, že za toto účelové přihlášení mělo být vyplaceno až 10 000 korun na osobu,*“ říká Lukáš Landa z Oživení. „*Zjistili jsme, že stejné osoby, které se do obce hlásily k trvalému pobytu minule, se přihlašovali letos znovu. Jejich počet ale nejsme schopni odhadnout,*“ dodává Landa.

Z Mojžíře v Ústí nad Labem je k dispozici výpověď předsedkyně volební komise o využívání, resp. zneužívání, sociálně slabých občanů ke zvýšení počtu hlasů určité strany (v tomto případě č. 13). Pod číslem 13 kandidovala do Magistrátu Ústí nad Labem ODS. Z jiných výpovědí zase vyplynulo, že volební hlas byl kupován za částku 200 Kč. Ačkoli volební komise ihned incident oznámila Policii ČR, ta ještě během volebního víkendu případ uzavřela s tím, že k nezákonnému jednání nedošlo. „*Takto rychlý postup policie je přinejmenším překvapivý, zejména když klíčoví svědci případu vykonávali v den voleb své povinnosti ve volební komisi a jen stěží se mohli dostavit na podání vysvětlení,*“ podivuje se Petra Bielinová, právnička Oživení.

V Opavě se stal ze shánění hlasů výnosný byznys i pro třetí osoby. Byl zmapován případ, kdy dvě osoby nabízely možnost sehnání volebních hlasů za úplatu. „*Vyslali jsme figuranta, aby tuto informaci ověřil a skutečně došlo k jednání, při kterém měl jeden nakoupený hlas stát politika 450 korun. Transakce měla být formálně vykazována jako reklamní kampaň. Nevíme, zda šlo o reálnou nabídku na ovlivnění voleb nebo podvod, každopádně mohlo jít o trestný čin, tak jsme věc předali policii,*“ říká Landa z Oživení.

Těžko uvěřitelné nakupování voličů probíhalo i v Brně. Jednotlivá svědectví prokazují, že se voliči účastnili voleb výměnou za speciální náramky, které byly jakousi vstupenkou na zábavu v brněnském klubu Musilka, kde bylo jídlo a program zdarma. Tyto voliče doprovázeli „volební koordinátoři“, kteří dle svých slov vysvětlovali voličům, jakým způsobem mají volit. „*„Nakoupení“ voliči v Brně převážně netušili, komu vlastně odevzdali hlas a ani se netajili, že tak činili, aby se mohli zúčastnit následné akce v Musilce,*“ dodává Janusz Konieczny.

K volebním machinacím došlo podle výpovědí občanů i v Praze 10, konkrétně v Centru sociální a ošetrovatelské pomoci v Sámově ulici. Zde byly k dispozici již předvyplněné volební lístky. Zaškrtnuta byla volba pro stranu Nezávislí pro Prahu 10 – hnutí pro lepší desítku a dále preferenční volba pro kandidáta ODS Ing. Richarda Černého. „*Díky návodu, který Oživení vyvěsilo na webové stránky bezkorupce.cz, se do monitoringu voleb za telefonické podpory snadno zapojili i občané bez přímých vazeb na nevládní organizace,*“ dodává Petra Bielinová.

Prokázání kupčení s hlasy coby trestného činu je mimořádně obtížné, a proto je cílem všech našich organizací rovněž příslušná úprava trestního zákoníku. Konkrétní návrhy jsou uvedeny v příloze.

Kontakty:

Petra Bielinová (Oživení), právnička, 605 54 34 19

Lukáš Landa (Oživení)

lukas.landa@oziveni.cz, 736 531 412

Petr Leyer (Transparency International)

leyer@transparency.cz, 224 240 896

Janusz Konieczny (Nadační fond proti korupci)

Janusz.konieczny@nfpk.cz, 604 270 132

Michal Voda (Naši politici)

MichalVoda@seznam.cz, 777 022 577

Příloha – Právní aspekty

(Petra Bielinová)

1 – Kupčení

Kupčení s hlasy usnadňuje současné znění volebních zákonů, podle kterých jsou volební lístky distribuovány všem voličům přede dnem konání voleb. V případě, že by volební lístky získávali občané až ve volební místnosti, ztratili by nákupčí možnost předkládat voličům již předem upravený volební lístek.

Policie osoby, které se dopouští kupčení, v podstatě nestíhá. Podle dostupných informací byla v České republice za tento trestný čin odsouzena pouze jediná osoba, což může souviset jak s hmotně právní úpravou skutkové podstaty trestného činu, tak s minimální možností policie získat zákonným způsobem relevantní důkazy.

Trestné by mělo být jakákoli nabízení či poskytnutí majetkové či nemajetkové odměny v souvislosti s volbami, ať už jde o účast či naopak neúčast u voleb či jakékoli hlasování u voleb. Ze skutkové podstaty by proto měla být odstraněna ta část, která požaduje, aby se jednalo pouze o takovou volbu či hlasování, které bylo provedené v rozporu s nezávislým vyjádřením vůle voliče. Prokázat změnu vůle voliče jde proti ústavně zaručenému právu na tajné hlasování, nehledě na praktické obtíže takového dokazování.

Minimální počet osob, které byly v souvislosti s kupčením s hlasy v minulých letech stíhány, může být způsoben i tím, že policie má jen omezenou možnost, jak v souladu s trestním řádem zajistit relevantní důkazy; zejména nelze vydat příkaz k odposlechu či použít agenta policistu. Společenská nebezpečnost trestného činu maření voleb je přitom značná. Znění trestního řádu by mělo umožnit policii použít při trestním řízení týkající se trestného činu maření přípravy a průběhu voleb operativně pátrací techniku a odposlechy telekomunikačních hovorů minimálně ve stejné míře, jako v případě trestného činu přijetí úplatku, podplácení či nepřímého úplatkářství.

2 – Stěhování voličů

Účelové stěhování voličů jako druhý způsob ovlivnění voleb nebylo tento rok zaznamenáno tak masově jako před čtyřmi lety. NFPK, Oživení, TI a Naši politici doporučují zákonodárcům se touto problematikou zabývat a upravit výkon volebního práva do zastupitelstev obcí ve vztahu k trvalému pobytu, tak aby bylo zabráněno těmto manipulacím. Řešením může být vázání aktivního volebního práva na délku pobytu voliče např. v délce šesti měsíců, jak doporučuje Kodex dobré praxe ve volebních záležitostech.

3 – Fenomén opakovaných voleb

Ve všech případech, kdy z důvodu porušení volebního zákona dochází k opakovaným volbám či opakovanému hlasování, není za současného stavu možné jakkoli postihnout volební strany, které se na machinacích s volebními výsledky podílely. Volební zákony by měly jednotně stanovit, jaké jednání volebních stran či nezávislých kandidátů je volebním deliktem. Mezi zapovězené jednání by mělo patřit nejen kupčení s volebními hlasy či účelové stěhování voličů, ale i další formy nečestné a nepoctivé vedení volební kampaně, například zneužití medií či radničních periodik k propagaci či naopak očerňování jednotlivých kandidátů či volebních stran. Kandidát, který se dopustil závažného volebního deliktu, by měl být postižen ztrátou mandátu, případně i ztrátou pasivního volebního práva na určité časové období.